

Banenmachines

De groei van de Nederlandse werkgelegenheid onderscheidt zich positief binnen de Europese Unie. De banengroei in ons land is gestimuleerd door loonmatiging en een aantal gunstige conjuncturele omstandigheden.

De laatste tien jaar is het middel van loonmatiging toegepast in ons land. De loonsomstijgingen per werknemer bleven in de periode 1990–1999 beperkt tot gemiddeld 2,8 procent per jaar, terwijl in de Europese Unie (EU) de toename 4,6 procent bedroeg.

Externe oorzaken

De loonmatiging is een belangrijke verklaring voor de sterke werkgelegenheidsgroei. In de periode 1990–1999 kwamen er in Nederland 1,2 miljoen banen bij. De laatste drie jaar lag de groei zelfs op 200 duizend banen per jaar.

Lonen zijn naast een kostenfactor, ook geldbron voor de vraag van gezinnen naar goederen en diensten. Loonmatiging leidt op zichzelf tot een druk op de gezinsconsumptie per werknemer, maar via de banengroei per saldo tot een impuls voor de totale gezinsconsumptie. Daarnaast heeft een aantal gunstige ontwikkelingen de gezinsconsumptie verder gestimuleerd.

Duitse hereniging

In de tweede helft van de jaren tachtig profiteerde Nederland van de goed draaiende economie in de industriële wereld. Toen in het begin van de jaren negentig de economieën van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië in een recessie terechtkwamen, trokken in Duitsland de bestedingen juist aan door de opbouw van het voormalige Oost-Duitsland. Binnen de EU profiteerden de economieën van Nederland en België, als naaste burenen en belangrijke handelspartners, het meest van de Duitse hereniging.

Toen in de daarop volgende jaren ook continentaal Europa werd getroffen door een recessie, vormde Nederland wederom een uitzondering. Het bruto binnenlands product (bbp), de graadmeter voor economische groei, steeg

in ons land in 1993 nog met 0,8 procent, terwijl het gemiddelde voor de EU daalde met 0,4 procent.

Gunstig exportpakket

Nederland profiteerde van zijn exportspecialisatiepakket. Dat is sterk gericht op de agrarische sector en op de chemische basisindustrie. De vraag naar de producten van de eerstgenoemde sector is relatief conjunctuurongevelig. Producten van de chemische industrie en andere halfabrikaten worden veel gevraagd aan het begin van een conjuncturele opgang, wanneer de voorraden aangevuld worden. In 1994 en 1995 heeft de Nederlandse industrie hiervan geprofiteerd. Schakelt de conjunctuur naar een hogere versnelling, dan heeft het Nederlandse specialisatiepatroon een ongunstiger effect op de productie. De vraag uit het buitenland concentreert zich dan op investeringsgoederen en duurzame consumptiegoederen, sectoren waarin Nederland minder gespecialiseerd is.

Consumptie motor

In 1996 keerde het specialisatiepatroon zich tegen ons land. Het was de lage rente die hulp bood. Eind 1996 lag die bijna twee procentpunt onder het niveau van eind 1994. De lage rente zorgde voor een sterke toename van het consumptieve krediet en voor een groei van de hypothecaire leningen. In 1996 steeg het uitstaande bedrag aan consumptief krediet met 18 miljard gulden naar bijna 160 miljard gulden. Mede door de lage rente zijn er veel meer hypothecaire leningen afgesloten dan er huizen zijn verkocht. In 1997 en 1998 hebben huishoudens ca. 33 miljard gulden meer aan hypothecaire leningen opgenomen dan nodig was voor de financiering van aankopen van onroerend goed. Een deel van het geld van de nieuwe hypotheek is gebruikt voor de aan-

schaf van luxe goederen, zoals auto's, computers, meubels en stereotorens.

Bovenstaande effecten gecombineerd met het extra inkomen door de banengroei zorgden voor een stijging van de gezinsconsumptie die hoger was dan in de andere landen. Deze bestedingsimpuls legde een stevig fundament onder de economische groei in ons land. Het bbp steeg hierdoor dan ook de laatste drie jaar met een percentage dat steeds zo'n 1,5 procentpunt hoger was dan in de EU.

Werkgelegenheidswonder

Bij de Nederlandse banengroei is een kanttekening te maken. De creatie van 1,2 miljoen banen (een stijging van twintig procent) in het afgelopen decennium is indrukwekkend. Met name als gekeken wordt naar het feit dat er in deze periode in de EU per saldo geen banen zijn bijgekomen.

De helft van het aantal gecreëerde banen blijken echter deeltijdbanen te zijn, die door vrouwen worden bezet. Daarnaast is het aandeel werknemers met een flexibele arbeidsrelatie (mensen met een arbeidscontract van korter dan een jaar en oproep- en invalkrachten) flink toegenomen. In 1999 was al één van elke tien werknemers een flexwerker. Het Nederlandse werkgelegenheidswonder betreft dus met name conjunctuurgevoelige flexibele banen en kleine deeltijdbanen. Bij een eventueel conjuncturomslag zouden deze banen relatief eenvoudig afgestoten kunnen worden.

Zeventig procent aan het werk

Dit jaar heeft de Europese Unie voor het eerst een doelstelling voor de werkgelegenheid vastgesteld. Op de Top van Lissabon in maart van dit jaar is besloten om het vermogen van de Europese economie om banen te scheppen een zet in de goede richting te geven. Uiterlijk in 2010 moet zeventig procent van de mensen in de EU in de leeftijd van 15 tot 64 jaar aan het werk zijn. Dat komt overeen met een groei van twintig miljoen banen in tien jaar. De banengroei moet tot stand

komen door maatregelen die ervoor zorgen dat de economieën van de EU zich aanpassen aan de nieuwe informatiemaatschappij. Internet, *e-commerce* (handeldrijven op Internet) en innovaties op het terrein van de elektronische communicatie zijn dan ook de speerpunten van deze maatregelen. De EU verwacht dat consequente invoering leidt tot een economische groei van ca. drie procent in de komende jaren. Een belangrijke bijdrage van de huidige arbeidsparticipatie van 61 naar 70 procent moet komen van een grotere deelname van vrouwen aan het arbeidsproces. Gemiddeld heeft 51 procent van de vrouwen in de EU een baan. Dat moet omhoog naar 60 procent.

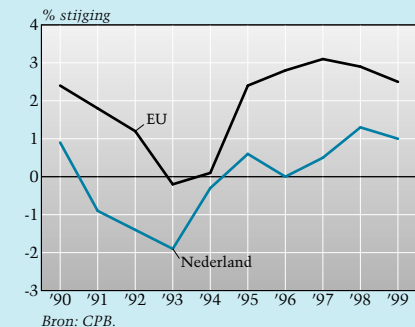
Benchmarking

Een arbeidsparticipatie van zeventig procent in 2010 zou voor Nederland een jaarlijkse toename van de werkgelegenheid met anderhalf procent betekenen. In ons land lag dit percentage in de afgelopen tien jaar op twee. In dit perspectief lijken de doelstellingen van de EU niet onrealistisch. Ook een economische groei van drie procent lijkt gezien de prestaties in de afgelopen jaren haalbaar. Door jaarlijks de resultaten van de lidstaten te vergelijken (*benchmarking*) zal bekeken worden of het afzonderlijk ingevulde beleid van de maatregelen per land wel het gewenste effect heeft.

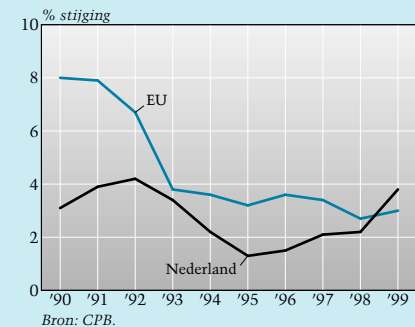
Frans van Ingen Schenau

Nederland en de Europese Unie

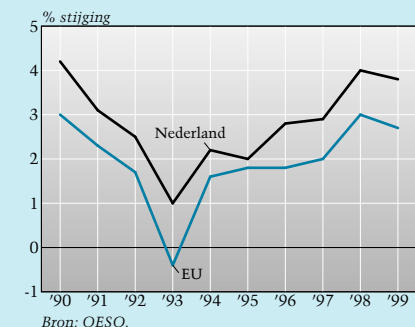
werkgelegenheid

loonsom per werknemer

gezinsconsumptie

economische groei

